

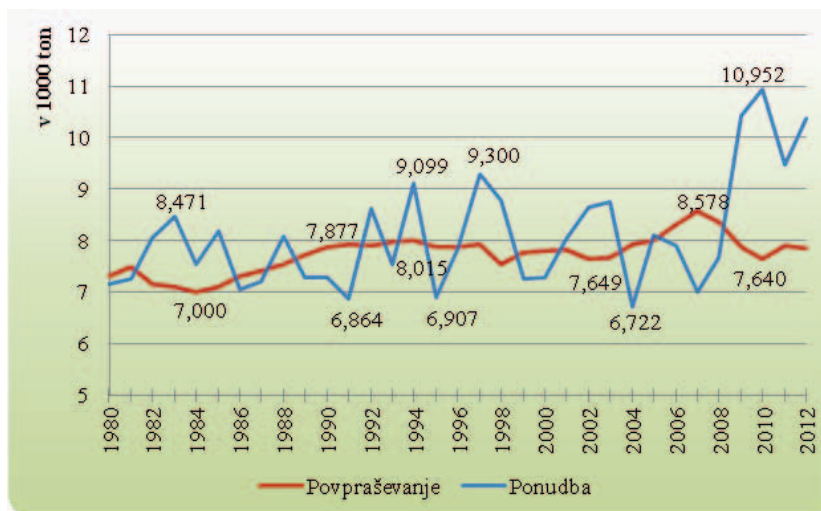
PREGLED POVPRÁŠEVANJA PO HMELJU V ŠTIRIH DESETLETJIH

Prof. dr. Martin Pavlovič, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije,
prof. dr. Katja Zajc Kejžar in Tina Skok, Ekonomska fakulteta UL

Uvod

Gospodarska pridelava hmelja je sicer razširjena v približno 30 državah sveta, a s skupaj 4/5 svetovnega pridelka grenčic krepko prednjačijo nemški in ameriški hmeljarji. V letu 2014 tako beležita ti dve najpomembnejši državi pridelovalki hmelja oziroma alfa-kislin že ZRN (40 % oziroma 42 %) in ZDA (34 % oziroma 39%). Po pridelku v letu 2014 sledijo Kitajska, Češka, Slovenija in Poljska. Prispevki o trgu s hmeljem v preteklosti analizirajo pretežno zakonitosti ponudbe hmelja. Tokrat pa je tema povpraševanje po produktih hmelja za potrebe pivovarstva, ki pa je precej bolj konstantno kot pa ponudba, ki je vezana na pridelavo v hmeljiščih. Prikaz izbranih statistik globalnega povpraševanja po hmelju za obdobje 33 let – od 1980 do 2012 (proizvodnja piva, odmerek grenčic oziroma tako imenovanih alfa-kislin v pivu, zaloge produktov hmelja, substituti, ...) nam pojasnjuje del zakonitosti oblikovanja cen hmelja na globalnem trgu.

Odstopanja med ponudbo in povpraševanjem so v preteklosti večkrat povzročala primanjkljaje oziroma presežke pridelka hmelja, kar je vplivalo na izrazito kratkoročno spreminjanje cen hmelja. Zaradi tega so v 60-ih letih prejšnjega stoletja trgovci s hmeljem uvedli pogodbeno prodajo hmelja. Na ta način je cena hmelja več let ostala nespremenjena oziroma pogodbeno določena glede na sorto, območje pridelave, kakovost hmelja in dobavitelja. Tak način omogoča hmeljarjem

Slika 1: Ponudba in povpraševanje po hmeljnih grenčicah (alfa-kislinah) v letih 1980-2012

večleten stabilen prihodek od prodaje hmelja, s tem pa tudi lažje dolgoročno podjetniško poslovanje.

Slika 1 prikazuje, da je leta 1980 povpraševanje po hmeljnih grenčicah (alfa-kislinah) znašalo 7.315 t in se je do leta 2012 povečalo za 7,4 % na 7.855 t. Najvišjo vrednost je doseglo v letu 2007, ko je znašalo 8.578 t, najnižja raven pa je bila leta 1984, ko je znašalo 7.000 t hmeljnih grenčic. Ponudba hmelja je v letu 1980 (pridelek 1979) znašala 7.142 t hmeljnih grenčic in se je do leta 2012 povečala za 45,3 % na 10.378 t. Najvišjo raven je dosegla v letu 2010, ko je bila 10.952 t, najnižjo pa v letu 2004, 6.722 t.

V letu 2009 beležimo na trgu presežek hmeljnih grenčic, enako stanje se je ohranilo vse do leta 2013. Ponudba se je sicer nekoliko znižala, ob napovedih dviga

Preglednica 1: Pregled 15 največjih pivovarskih skupin v 2012

	Pivovarske skupine	Država	Proizvodnja piva v mio hl	Tržni delež
1	AB InBev	Belgija	352,9	18,1
2	SAB Miller	Anglija	190,0	9,7
3	Heineken	Nizozemska	171,7	8,8
4	Carlsberg	Danska	120,4	6,2
5	China Resource Brewery Ltd.	Kitajska	106,2	5,4
6	Tsingtao Brewery Group	Kitajska	78,8	4,0
7	Grupo Modelo	Mehika	55,8	2,9
8	Molson-Coors	ZDA/Kanada	55,1	2,8
9	Yanjing	Kitajska	54,0	2,8
10	Kirin	Japonska	49,3	2,5
11	Efes Group	Turčija	28,4	1,5
12	BGI/Groupe Castel	Francija	26,7	1,4
13	Asahi	Japonska	21,2	1,1
14	Gold Star	Kitajska	19,7	1,0
15	Diageo (Guinness)	Irska	19,2	1,0
	Ostale pivovarne		601,9	30,8
	SKUPAJ		1.951,3	100,0

povpraševanja pa se je situacija na trgu za hmeljarje postopoma izboljšala. V veliki meri je izboljšanje stanja potrebno pripisati rastoči industriji varjenja butičnih piv (angl. *craft beers*) v ZDA in pri številnih posnemovalcih po svetu. Butična piva vsebujejo med drugim precej večjo količino hmelja, kar posledično pomeni dobre novice za hmeljarje.

Med dejavnike, ki vplivajo na povpraševanje po hmelju, štejemo količino proizvedenega piva, tehnologijo hmeljenja (odmerek hmeljnih grenčic v pivu), zaloge hmelja pri trgovcih in pivovarjih, vedenje pivcev piva, svetovni BDP, itd.

Količina proizvodnje piva

Okoli 97 % hmelja porabijo pivovarne po vsem svetu, s tem pa tudi narekujejo svetovno povpraševanje po hmeljnih grenčicah. V preglednici 1 je predstavljenih 15 največjih pivovarskih skupin v letu 2012, ki imajo skupaj skoraj 70 % svetovni tržni delež v proizvodnji piva. Pet največjih pivovarskih skupin pa skupaj obvladuje že okoli polovico svetovnega trga. Statistike navajajo nizko, a stabilno rast pivovarskega trga. V letu 2012 izkazujejo skoraj že 2 mrd. hl proizvedenega piva.

Največja pivovarska skupina na svetu je belgijska AB InBev, ki nadzoruje kar 18 % svetovne proizvodnje piva. Pivovarska skupina je lastnik več kot 200 pivovarskih znamk, med drugimi tudi Budweiser, Stella Artois, Beck's, Skol in Jupiler. Skupaj ima podjetja v 23 državah in približno 116.000 zaposlenih. Da gre za pivovarskega velikana, dokazuje tudi promet v letu 2011, ki je dosegel 39 milijard dolarjev. Podjetje ima tudi spoštovanja vredno tradicijo iz leta 1366, ko je v Leuvenu že delovala pivovarna Den Hoorn.

Gospodarska kriza in z njo padec potrošnje sta v zadnjih letih vplivali na prestrukturiranje pivovarskega sektorja, ki ga je povzročila globalna konsolidacija dejavnosti. Zaradi svetovnih razmer, želje po čim nižjih stroških in potrebe po vstopih na nove trge so v zadnjih letih tako na področju pivovarstva značilne vedno nove kapitalske povezave. Hkrati pa se je v vseh državah povečalo tudi število manjših pivovarn, s tem pa tudi raznolikost ponudbe za potrošnika. **Odmerek grenčic v pivu**

Spreminjajoča se pivovarska tehnologija z vse večjim deležem samostojnih pivovarn s pestrim izborom različnih receptov in pa rastoči trend pitja tipov piva polnega okusa (angl. *craft beers*) vplivajo na povečevanje globalnega povprečnega odmerka grenčičnih snovi v pivu (hmeljnih grenčic oz. alfa-kislin). Največje spremembe beležimo

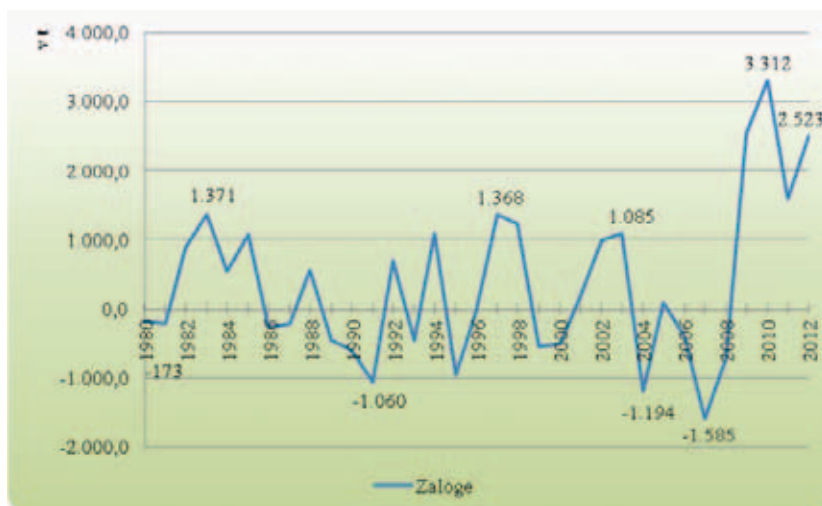
na področjih, kot so:

- **proizvodnja piva:** avtomatično doziranje, odmerki dodatkov hmelja, uporaba hmeljnih proizvodov;
- **predelava hmelja:** briketi 90 in 45, ekstrakti iz hmelja, izomerizirani hmeljni proizvodi;
- **pridelava hmelja:** spreminjajoča se sortna struktura;
- **analitične metode;**
- **varstvo zdravja in okolja.**

Na podlagi posrednega izračuna iz razmerja med pridelanimi količinami hmelja v predhodnem letu in proizvedenimi količinami piva smo v letu 1980 beležili porabo 7,8 gramov hmeljnih grenčic na hektoliter piva. V letu 2012 – ko je že nekaj let opazen obrat trenda v smeri povečevanja odmerka grenčic v pivu – pa je znašal 4,5 g/hl piva. Pri proizvodnji tipov piva polnega okusa v ZDA velja ocena, da so odmerki hmelja oziroma vsebnosti grenčic v pivu tudi nekajkrat višji.

Na drugi strani pa se v preučevanem obdobju na strani ponudbe nenehno povečuje povprečna vsebnost grenčičnih snovi v novih, visoko-grenčičnih sortah hmelja (angl. *super alpha hops*). Ta je bila leta 1980 na mednarodni ravni 6,0 %, v letu 1998 pa že 7,7 % in pomeni, da se je v globalni sortni strukturi v preučevanem obdobju na račun aromatičnih in z grenčico manj bogatih sort desetletja povečeval delež t.i. visoko-grenčičnih sort hmelja. V letu 2012, kjer zaključimo analizirano obdobje, pa se je ta trend že obrnil v smer zmanjševanja deleža grenčičnih sort. Povprečna vsebnost alfa-kislin v globalni pridelavi hmelja pa znaša 10,3 %.

Iz statistik v letih 1980-2012 sicer jasno zaznamo več desetletni trend zmanjševanja porabe hmelja na hl piva – ki pa se je zaradi sodobnih trendov v pivovarstvu v zadnjih petih letih obrnil. To kažejo tudi naknadne korekture v poslovnih statistikah največjega svetovnega

Slika 2: Zaloge hmeljnih grenčic v tonah v obdobju od 1980-2012

trgovskega podjetja s hmeljem.

Zaloge proizvodov iz hmelja

Vsakoletne razlike v tržni bilanci hmelja vplivajo na količine zalog, ki odkrito obstajajo pri hmeljarjih, kot poslovna skrivnost pa tudi pri trgovcih in pivovarjih. Podobno velja tudi za primanjkljaje. Pri hmeljarjih je morebitno pomanjkanje pridelka jasno opazno že pred obiranjem, trgovci in pivovarji pa imajo lahko karte v rokah nekoliko dlje. Ustvarjene zaloge v preteklem letu vplivajo na povpraševanje v tekočem letu. Gibanje zalog (+) in primanjkljaja (-) hmeljnih grenčic od leta 1980 do 2012 je prikazano na sliki 2.

Ko beležimo na trgu večje zaloge hmelja, cene padejo, hmeljarji pa posledično zmanjšujejo pridelavo. V primeru primanjkljaja pa je obratno. Največji primanjkljaj hmelja v obravnavanem obdobju 33 let je še vsem v spominu – v letu 2007, ko je znašal 1.585 t hmeljnih grenčic. Sledil je izrazit tržni preobrat, saj so sledila leta izrazitih nadpovprečnih pridelkov, kar je povzročilo 3 leta kasneje ekstremni presežek 3.312 t. Opis vzrokov ter tržnih sprememb v letih od 2006 do 2009 je podrobneje opisan v reviji Hmeljar, 2010, s. 18-21. Najdaljše obdobje primanjkljaja je trajalo od leta 1989 do leta 1992 in od leta 2006 do leta 2008. Najdaljše obdobje presežka pa se je pričelo z letom 2009 in je trajalo vse do zaznane ocene podpovprečne letine hmelja v letu 2013.

Okus pivcev piva

Iz strukturnih statistik pivovarskega sektorja, dogajanj na pivovarskih sejnih po svetu, iz različnih poslovnih poročilih pivovarn in trgovcev s hmeljem ter iz povečanega povpraševanja po aromatičnih in dišavnih sortah hmelja lahko razberemo v zadnjih letih izrazito spremembo trenda okusov pivcev piva - predvsem pri potrošnikih mlajše generacije. Kaj pomeni to za hmeljarstvo? Sekira v med. Trend sprememb vedenjskih navad, vezanih na okuse pivcev piva, nakazuje opazno rast povpraševanja po hmelju, v sortni strukturi pa jasen zasuk v smer povečevanja svetovnega deleža aromatičnih (angl. *aroma hops*) in dodatno še tako imenovanih dišavnih sort hmelja (angl. *flavour hops*). In kako dolgo še? Težko presojamo, a precej čezmorskih tržnih ocen zveni za zdaj zelo perspektivno.

Substituti pivu

Raziskave vedenja potrošnikov pričajo, da posega multimedijaska generacija vedno bolj po eksotičnih pijačah. Tako pivovarne vedno težje nagovarjajo mlajše potrošnike. Tržne raziskave v letu 2009 celo omenjajo, da v Nemčiji 61 % ljudi v starosti od 24 do 29 let redko ali sploh ne pije piva.

Statistike navajajo nizko, a stabilno rast pivovarskega trga.

Medtem pa rast proizvodnje industrije brezalkoholnih pijač na zrelih, razvitih trgih stagnira, se na trgih v razvoju visoke stopnje rasti upočasnjujejo, a prinašajo še vedno visoke dobičke. Po količini prodaje prednjači v letu 2013 ustekleničena voda z načrtovano stopnjo rasti 5,4 %. Svetovna poraba energijskih pijač se je povečala za 14 % v letu 2011 (4,8 mrd. l) glede na leto 2007. Povprečna letna rast v obdobju 2009-2013 je znašala kar 10 %. Tudi trg žganja dosega visoke stopnje rasti. Do leta 2015 beležijo oceno 11 % rast količine prodanega žganja.

Pivo, vino? Za razliko od naraščajoče proizvodnje piva kažejo statistike pridelave vina drugače. Od leta 1980, ko je bila pridelava vina 29,4 mio l, je do leta 1991 strmo upadla in se zmanjšala za 23,7 % na 22,4 mio l. Od tedaj beležimo stagnacijo oz. nizko rast. Do leta 2009 se je povečala za 2,7 % na 23,0 mio l. Enako kot potrošnja piva na prebivalca nad 15 let konstantno upada tudi potrošnja vina na prebivalca v starosti nad 15 let. V letu 1980 je znašala 10,2 l na prebivalca in se je do leta 2009 zmanjšala za 54,8 %, na 4,6 l na prebivalca.

Zahvala

Prispevek je del učnih vsebin mednarodnega projekta Pivovarska šola - *Micro-brewing learning and training program (LdV Beer School)* v programu EU Leonardo da Vinci. Na IHPS se zahvaljujemo za sofinanciranje projekta.

Viri

- Barth-Haas Group. *The Barth Report, Hops 1980/1981 – 2012/2013*. Nuremberg: Joh. Barth & Sohn GmbH & Co KG.
- IHGC. (2014). International Hop Growers' Convention. Economic Committee country report. Nuremberg.
- Pavlovič, M. (2012). *EU Hop industry. Production, organization, policy and marketing*. Saarbrücken: LAMBERT Academic Publishing.
- Pavlovič, M. (2012). Production Character of the EU Hop Industry. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 18(2): 233-239.
- Vadnal, K. (2008). *Kmetijsko trženje*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta.

Za dežjem vedno posije sonce. (Foto: S. Pogladič)